

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas No.:1968/5

Karar No.:1968/6

Karar tarihi:13/2/1968

Resmi Gazete tarih/sayı:8.6.1968/12919

İtiraz eden : Pülümür Asliye Ceza Hâkimi

İtirazın konusu: 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 3006 ve 3207 sayılı Kanunlarla değiştirilen 124. maddesinde yer alan ve sorgu hâkimi kararlarının, asliye ceza mahkemesi başkanının veya hâkiminin onayı ile tekemmül edeceğine ilişkin bulunan hükmün, Anayasa'nın 132. maddesine aykırı olduğu ileri sürülerek iptali istenilmiştir.

OLAY:

Sanıklar hakkında, şikâyetçilere ait biçilmiş ve yığın haline getirilmiş otları gece vakti yaktıkları iddiasıyla, Pülümür Sorgu Hâkimliğine kamu dâvası açılmış, Sorgu Hâkimi yaptığı ilk soruşturma sonucunda, son soruşturmanın açılmasını haklı gösterecek hiç bir delil elde edilmediği gerekçesiyle, bütün sanıkların yargılanmalarının önlenmesine karar vermiş ve bu kararını, onanmak üzere, bağlı olduğu asliye ceza hâkimine göndermiştir. Asliye ceza hâkimi de Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun olayla ilgili 124. maddesinin ikinci fıkrası hükmünün, Anayasa'ya aykırı olduğu kanısı ile, iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

İNCELEME :

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 15. maddesine göre yapılan ilk incelemede;

İşin niteliği bakımından başka güne bırakılmasına lüzum görülmeyle Anayasa'nın ve kanunun ilgili hükümleri ve asliye ceza hâkiminin gönderdiği 1966/17 sayılı dosyadaki belgeler okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

Anayasa'nın 151. maddesinin birinci fıkrasında "bir dâvaya bakmakta olan mahkeme, uygulanacak bir kanunun hükümlerini Anayasa'ya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa, Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar dâvayı geri bırakır" denilmektedir.

22.4.1962 gün ve 44 sayılı Kanunun 27. maddesi ise, şöyledir:

"Madde 27- Bir dâvaya bakmakta olan mahkeme:

1- O dava sebebiyle uygulanacak kanun hükümlerini Anayasa'ya aykırı görürse, bu yoldaki gerekçeli kararı; veya

2- Taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa, tarafların bu konudaki iddia ve savunmalarını ve kendisini bu kanıya götüren görüşünü açıklayan kararı,

Dosya muhtevasının mahkemece bu konu ile ilgili görülen tasdikli suretleriyle birlikte Anayasa Mahkemesi Başkanlığına gönderir.

Esas No.:1968/5
Karar No.:1968/6

Mahkeme, Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara resmen ittilâ kesbedinceye kadar, dâvayı geri bırakır.

Anayasa Mahkemesi, işin kendisine gelişinden başlamak üzere üç ay içinde kararını verir."

Bu maddeler hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine itiraz yolu ile ancak bir mahkeme başvurulabilir. Olayda ise, Anayasa Mahkemesine, sorgu hâkimi kararlarını onamaya yetkili merci olan hâkim başvurmuş olup her şeyden önce hâkimin buna yetkili olup olmadığının yani makamının "Mahkeme" deyiminin kapsamına girip girmediğinin incelenmesi gereklidir.

Mahkememizin Esas 1967/4, Karar 1967/5 sayılı ve 7.2.1967 günlü kararında belirtildiği üzere, ceza yargılaması, ortak bir faaliyeti gerektirir, mahkemelere özgü, herkese açık duruşma çevresinde gelişir ve mahkemenin uyuşmazlığı çözümleyen son sözü olan hükümle sona erer. Bu bakımdan "Mahkeme" yi, yargılamayı yapan ve uyuşmazlığı kesin olarak çözümleyen organ olarak anlamak zorunluğu vardır.

İptali istenilen hükümde ise sorgu hâkiminin kararlarını onamak yetkisi, mahkemeye değil, toplu mahkemelerde mahkeme başkanına, tek hakimli mahkemelerde de, mahkeme hâkimine tanınmıştır. Bu hükümden anlaşılıyor ki, kanun koyucu, bu yetkiyi mahkemenin yukarıda belirtilen fonksiyonu dışında görmüş ve bunu mahkeme başkanlığına veya hâkimine vermiştir.

Ayrıca, iptal dâvası açmağa yetkili olanlar, 44 sayılı Kanununun 21. maddesinde belirtilmiş ve burada başkan veya üye olarak kendisine belli bir görev verilmiş hâkimlerden söz edilmemiştir.

Durum böyle olunca, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 124. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "mahkeme reisi ve hâkimi" deyimlerinin, mahkeme deyiminin kapsamı içine girmediğini kabul etmek gerekir.

SONUÇ :

İstemde bulunan, Anayasa'nın 149., 151. ve 44. sayılı Kanununun 21, ve 27. maddeleri hükümleri karşısında, Anayasa Mahkemesine başvurumağa yetkili olmadığından İstem reddine, Üyelerden Hakkı Ketenoğlu, Recai Seçkin ve Halit ZARBUN'un karşı oylarıyla ve oyçokluğu ile 13.2.1968 gününde karar verildi.

Başkan
İbrahim Senil

Başkanvekili
Lütfi Ömerbaş

Üye
İhsan Keçecioğlu

Üye
Salim Başol

Üye
Feyzullah Uslu

Üye
A. Şeref Hocaoğlu

Üye
Fazlı Öztan

Üye
Celâlettin Kuralmen

Üye
Hakkı Ketenoğlu

Üye
Sait Koçak

Üye
İhsan Ecemiş

Üye
Recai Seçkin

Üye
Ahmet Akar

Üye
Halit ZARBUN

Üye
Muhittin Gürün

KARŞI OY YAZISI

1) Anayasa'nın mahkemelerin baktıkları dâvalarda uygulayacakları hükümlerin Anayasa'ya aykırı olup olmadığının incelenip karara bağlanmasını Anayasa Mahkemesinden isteyebileceklerini bildiren 151. maddesi, hukukî durumları bakımından hâkim olarak nitelendirilebilecek görevlilerin gördükleri işlerde uygulayacakları yasa hükümlerinin Anayasa'ya uygunluğunu denetlemek ve böylece belli kişi ve kurumlarca Anayasa'nın 149. maddesi gereğince açılacak iptal dâvaları için Anayasa'nın 150. maddesinde öngörülen hak düşüren sürenin geçmesiyle hukuk düzeninde yürürlükte kalmış bulunan Anayasa'ya aykırı hükümlerin ayıklanmasını sağlamaktır. Bu yön, mahkemelerce gönderilen işlerde Anayasa Mahkemesince verilen iptal kararlarının dahi iptal edilen hükmün yürürlükten kalkması sonucunu doğurmasından (Anayasa Mad. 151, fık. 1 ve 3) anlaşıldığı gibi, Temsilciler Meclisi Anayasa Komisyonu raporu ile alt komisyon raporlarından ve bunlardan başka Temsilciler Meclisinde yapılan görüşmeler sırasında bütün yurttaşlara iptal dâvası açma yetkisinin tanınmamış olmasından doğan sakıncaları önlemek ve Anayasa'ya aykırı hükümlerin hukuk düzeninden ayıklanmasını sağlamak üzere mahkemelere böyle bir yetkinin tanınmış olduğunun bildirilmiş bulunmasından da anlaşılmaktadır. (Anayasa'nın yapılmasına ilişkin çalışmalar üzerindeki açıklamalar için bak. 15.12.1967 günlü ve 12777 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanmış olan Anayasa Mahkemesinin Esas 67/29, karar 67/68 sayılı ve 15.9.1967 günlü kararına ilişkin karşı oy yazısı I ve II bentleri)

Anayasa hükmünün yazılış ve konuluş amacından çıkan bu anlamı karşısında, sorgu hâkiminin bir takım kararlarını onamakla yetkili kılınmış asliye hâkiminin veya mahkeme başkanının (Anayasa'nın 151. maddesi açısından) hâkim sayılmayacağı görüşü, Anayasa'ya uygun değildir.

II) Esasını çözümlendiği bir dâvada uygulayacağı bir hükmün Anayasa'ya aykırı olduğu konusunu Anayasa Mahkemesine getirebilecek olan bir hâkimin sorgu hâkiminin bir kararını onamak üzere dosyayı incelemesi sırasında uygulayacağı bir hükmü veya kendisine bu inceleme ve uygulama yetkisini veren bir hükmü bu mahkemeye getirememesi, hem genel mantık, hem de hukuk mantığı açısından yanlıştır. Bir dâvayı çözümlmek gibi önemli bir işte bir hâkime tanınan bir yetkinin bir hâkim kararını onamak gibi daha az önemli bir işte öncelikle tanınması gerekir.

III) Asliye ceza hâkimlerinin yaptıkları işin ceza yargılamasının bir yönü olduğunda şüphe edilemez; gerçekten, dâvaların açılmasıyla yargı görevi başlar. Yargılama, soruşturma ve yargı (Hüküm) olmak üzere iki işlemi kapsar. Soruşturma ve araştırma olmadan hüküm verilmesi

Esas No.:1968/5
Karar No.:1968/6

imkansızdır. Ceza dâvalarında (talepname) ile açılan kamu dâvaları üzerine sorgu hâkimleri ilk soruşturmayı yaparlar ve bu soruşturma, yargılama işlemleri içindedir.

İlk soruşturma sırasında veya sonunda verilmiş olan bazı kararları onaylamak veya onaylamamak, asliye ceza hâkiminin yetkisine bırakılmıştır; bu yönü ile asliye ceza hâkiminin onama veya bozma kararları ile bu kararları vermek üzere yapacağı incelemeleri de yargılama işlemleri arasındadır. Yargılamaları, mahkemelerin yapacağı şüphe götürmediğine göre bazı yetkilerle ilk soruşturmaya katılan asliye ceza hâkimleri de uygulayacakları kanunların iptal edilmesini itiraz yolu ile Anayasa Mahkemesinden isteyebilirler.

Yargılamanın soruşturma işlemlerine bir çok hâkimler katılabilir ve soruşturma görevi, usul hükümlerine göre toplu veya ayrı hâkimler tarafından yapılabilir. Zamanın, görevlilerin ve işlemlerin değişmesine rağmen dâvaya ilişkin bütün soruşturma işlemleri mahkemeye yapılmış sayılır ve hüküm (Yargı) bu soruşturmanın sonucuna dayanır. Asliye ceza hâkiminin soruşturmanın bir kısım işlerini yaparken mahkemeye özgü itiraz yetkilerini kullanması Anayasa'nın 151. maddesine uygundur.

IV) Çoğunluk görüşünün sonucu olarak istem konusu hükmün İptali yolunda Anayasa'nın 149. maddesi gereğince dâva açılabilmesi için öngörülen süre çoktan geçmiş olduğundan ve bu maddenin başka bir hâkimce herhangi bir dâvanın esasını çözümlene bakımından uygulanması olanağı bulunmadığından, eğer bu hüküm Anayasa'ya aykırı ise, Yasama Meclislerince kaldırılıncaya dek, yürürlükte kalacak ve böylece 151. madde hükmüyle Anayasa koyucunun önlemek istediği durum yıllarca sürüp gidecek, başka deyimle söz konusu hüküm binlerce, yüzbinlerce olaya boyuna uygulanacaktır. Bu sakınca dahi, çoğunluk görüşünün doğru olmadığını göstermektedir.

Sonuç : Bu nedenlerle Anayasa'ya aykırı olan çoğunluk kararına karşıyız.

Üye
Halit ZARBUN

Üye
Hakkı KETENOĞLU

Üye
Recai SEÇKİN